

Regina Smoter Grzeszkiewicz

Szkoła Żydowska w Szczebrzeszynie
(1927 - 1930)

Szczebrzeszyn 2015

Wprowadzenie

Prywatna Żydowska Szkoła Ludowa im. Włodzimierza Medema¹ w Szczebrzeszynie z językiem nauczania żydowskim powstała z inicjatywy zorganizowanego w 1925 roku szczebrzeskiego oddziału "Zjednoczenia Szkół Żydowskich", przewodniczącym którego został J. Szpryngier.² Obowiązki przewodniczącego pełnił prawdopodobnie do roku 1929, bowiem na *Spisie imiennym dzieci z klasy II - III* sporządzonym 29 września 1929 roku pojawia się w podpisie Icek Gał.

Wybór Włodzimierza Medema na patrona szkoły stanowić może informację o poglądach politycznych członków "Zjednoczenia...", co daje się także zauważyć w programie nauczania - brak zajęć z religii - najprawdopodobniej nauczano jej w zakresie początkowym w domu, co potwierdzają dane z nieco późniejszego okresu, mianowicie w sierpniu 1935 roku Szloma Flinder informował Inspektorat Szkolny w Zamościu: *cheder mój nie jest prowadzony pod względem systematycznym, bowiem grupa dzieci uzyska początkową naukę przedmiotów religijnych w domu prywatnym.*³

Wg. danych z roku 1930 szczebrzeski oddział "Zjednoczenia Szkół Żydowskich" liczył 99 członków.⁴ Głównym celem działalności oddziału było prowadzenie szkoły żydowskiej, na utrzymanie której zdobywano środki finansowe poprzez: organizowanie odczytów, koncertów, kwest publicznych. Zachowane dokumenty obrazują działalność szkoły do roku 1930, wielu z jej uczniów zginęło podczas okupacji, zachowały się jednak ich nazwiska, nazwiska nauczycieli, wykaz nauczanych przedmiotów, plan zajęć..., to niewiele informacji, ale jakże istotnych dla poznania młodych, żydowskich mieszkańców Szczebrzeszyna.

---

1 Żył w latach 1879-1923, ideolog żydowskiego ruchu "Bund" w Rosji.

2 W zachowanych dokumentach nie występuje pełne imię, dlatego piszę tylko pierwszą literę "J".

3 Archiwum Państwowe w Zamościu (APZ), Inspektorat Szkolny w Zamościu "Zjednoczenie Szkół Żydowskich" w Szczebrzeszynie 1927 - 1935, Teczka akt z chederu religijnego Szlomy Flindera w Szczebrzeszynie ul. Kościelna 6, sygn 511, *Pismo Szlomy Flindera do Inspektora Szkolnego Zamojskiego z dnia 6 sierpnia 1935 roku.*

4 APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Sprawozdanie.*

1.

14 czerwca 1927 roku członkowie szczebrzeskiego oddziału "Zjednoczenia Szkół Żydowskich" z J. Szpryngierem na czele skierowali do rady Szkolnej Powiatowej w Zamościu pismo z prośbą o pozwolenie na otwarcie w Szczebrzeszynie szkoły powszechnej z językiem nauczania żydowskim - sprawy ówczesnego szkolnictwa elementarnego regulowały *Tymczasowe Przepisy o szkołach elementarnych w Królestwie Polskim*, Dziennik Ustaw Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr I z dnia 1 października 1917 roku.

Prośba "Zjednoczenia..." została rozpatrzona pomyślnie, 8 października 1928 roku Rada Szkolna Powiatowa w Zamościu skierowała do J. Szpryngiera pismo następującej treści:

Do "Zjednoczenia Szkół Żydowskich" na ręce p. J. Szpryngiera w Szczebrzeszynie.

W uwzględnieniu wniesionej prośby z dn. 14 czerwca 1927 roku Rada Szkolna Powiatowa na posiedzeniu w dniu 22 września 1928 r. w myśl Tymczasowych Przepisów o szkołach elementarnych w Królestwie Polskim art. 78 Dział IV, Dz. U. M. W. R i O. P nr I z 1 października 1917 i na podstawie Okólnika kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego z dnia 28 lutego 1927 r. Nr 3030/27 uchwalila udzielić koncesji na prowadzenie polsko - żydowskiej szkoły m. Wł. Medema w Szczebrzeszynie na rok szkolny 1928/29.

Przyczem komunikuje się, że na podst. art. 80 tej samej ustawy każdorazowego kierownika szkoły ma zatwierdzić Pan Inspektor Szkolny, zaś inne siły i ich kwalifikacje mają być podane władzom szkolnym (Inspektorowi Szkolnemu) do wiadomości.

Art. 85. Odpowiedzialność za stronę higieniczno - sanitarną ponosi Pan, jako utrzymujący szkołę, zaś odpowiedzialność ze strony wychowawczo - naukowej ponosi kierownik szkoły.

Art. 86. nadzór nad szkołą będzie sprawował Pan Inspektor Szkolny.

Art. 87. szkoła obowiązana jest prowadzić przepisane księgi szkolne, przedkładać roczne sprawozdania Inspektorowi Szkolnemu i na żądanie Władz Szkolnych udzielać wszelkich informacji.

podpisał : Kazimierz Lewicki⁵, przewodniczący Rady Szkolnej Powiatowej w Zamościu⁶

Zamość 28 X. 1928 r.

2.

Decyzją Zarządu "Zjednoczenia Szkół Żydowskich" na stanowisko kierownika szkoły wybrano *Rywkę Prefitier*, we wrześniu 1927 roku J. Szpryngier, przewodniczący oddziału pisał do Inspektora Szkolnego w Zamościu:

Niniejszym mam zaszczyt prosić o zatwierdzenie p. Rywki Prefitierówny jako kierowniczkę szkoły ludowej im. Wł. Medema w Szczebrzeszynie. przy niniejszym załączamy odpis dyplomu prywatnego Żydowskiego Seminarjum Koedukacyjnego w Wilnie oraz zaświadczenie pracy w szkole powszechnej w Pińsku w roku szkolnym 1926/27.⁷

⁵ Kazimierz Lewicki był także współtwórcą Zamojskiego Koła Miłośników Książek, pod zarząd którego przeszła w 1927 roku Biblioteka Publiczna im. Jana Zamoyskiego - w latach 1928 - 1932 placówką opiekowała się jego żona Stanisława Lewicka, z zawodu nauczycielka, wg. R. Smoter Grzeszkiewicz, *Biblioteki zamojskie (w mieście Zamościu i powiecie) w okresie międzywojennym* - strona internetowa www.republika.pl/scebreshinum (publikacje).

⁶ APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Koncesja na prowadzenie prywatnej polsko - żydowskiej szkoły im. Wł. Medema, Pismo skierowane do J. Szpryngiera w Szczebrzeszynie z dnia 8 października 1928 r.*

⁷ Tamże, *Pismo z dnia [...] września 1927 r. do Inspektora Szkolnego w Zamościu*.

27 listopada 1927 roku przewodniczący "Zjednoczenia...", J. Szpryngier otrzymał "do wiadomości i doręczenia" pismo zatwierdzające wybór Rywki Prefitier na stanowisko kierowniczkki szkoły.

Z chwilą nominacji na powyższe stanowisko, Rywka Prefitier zamieszkała w Zamościu, prawdopodobnie miała tam tylko zameldowanie, bo raczej trudno byłoby jej codziennie dojeżdżać do Szczepieszyna, chyba że koleją do stacji Brody Małe. Szczepieszyn liczył wówczas ok. 7000 mieszkańców, wg. danych z 1931 roku było ich 7.496, Obszar miasta łącznie z gruntami wynosił 26,6 km². Inteligencja składała się z ludzi bądź należących do wolnych zawodów, bądź też poświęcających się służbie państwowej i samorządowej względnie zatrudnionych w spółdzielczości, handlu i przemyśle.⁸

Szkoła, w której podjęła prace zlokalizowana była przy ulicy Zwierzynieckiej 2 - budynek ten istnieje do dziś poza murami kościoła pw. św. Katarzyny.⁹ Ale to nie wszystko. Nauczycieli w tamtym okresie także "brano pod lupę" o czym niewątpliwie świadczy zachowana wśród omawianych dokumentów opinia Starosty Zamojskiego wystawiona na prośbę Inspektora Szkolnego Zamojskiego w dniu 13 listopada 1927 roku - *Komunikuję, że p. Rywka Prefitkierówna zamieszkuje w Zamościu miesiąc czasu i za ten czas cieszy się opinią dobrą. Szczegółowych informacji o zachowaniu petentki z powodu krótkiego czasu pobytu w pow. Zamojskim udzielić nie mogę. Wymieniona przybyła do Zamościa z Białegostoku.*¹⁰

Podając pracę w charakterze kierownika szkoły Rywka Prefitkier bierze na siebie wiele obowiązków związanych z zarządzaniem szkołą, z których najważniejszy to dobór kadry nauczycielskiej oraz ustalenie czy dzieci uczące się w placówce szkolnej prywatnej zobowiązane są także do pobierania nauki w szkole publicznej¹¹ - zwraca się z tym pytaniem do Inspektora Szkolnego Zamojskiego. Ten problem rozwiązywał dekret z 7. II. 1919 roku *O obowiązku szkolnym* (wprowadzał on obowiązkową 7-letnią szkołę powszechną dla wszystkich dzieci od 7 do 14 roku życia; szkoła miała być bezpłatna, co nakładało na państwo obowiązek zapewnienia dostępu do niej wszystkim dzieciom),¹² co potwierdził Inspektor stosownym pismem, a właściwie dopiskiem czerwonym atramentem na piśmie Rywki Prefitkier - *Zawiadamiam, że podług ustawy o obowiązku szkolnym dzieci, które uczęszczają do prywatnej szkoły są wolne od uczęszczania do publicznej szkoły, ale Inspektor może zarządzić egzamin [...] i od jego wyniku zależne są dalsze losy szkoły.*¹³

Wyboru nauczycieli, prawdopodobnie po konsultacji z Zarządem "Zjednoczenia..." dokonała sama informując o powziętej decyzji (czego wymagała Rada Szkolna Powiatowa w Zamościu w przyznanej koncesji na prowadzenie szkoły) Inspektora Szkolnego Zamojskiego:

*Niniejszym mianuje p. Rachelę Rotenberg i p. Chaję Rozenbojm nauczycielkami w Żydowskiej Szkole Prywatnej w Szczepieszynie. P. Rotenberg posiada następujące kwalifikacje: 1). maturę gimnazjalną, 2). świadectwo pracy za rok 1926/27, 3). świadectwo pracy za rok 1927/28, 4). świadectwo uczęszczania na początkowy kurs metodyczno - pedagogiczny, a p. Rozenbojm następujące: 1). kwalifikacje nauczycielki domowej, 2). świadectwo pracy z lat 1927/28, 3). świadectwo uczęszczania na początkowy kurs metodyczno - pedagogiczny, 4). świadectwo uczęszczania na kurs języka polskiego.*¹⁴

8 *Księga Pamiątkowa Stowarzyszenia Urzędników Skarbowych na terenie województwa lubelskiego*, Lublin 1934, s. (?).

9 Relacja Marii z Rzepeckich Lisowskiej.

10 APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Pismo Starosty Zamojskiego do Inspektora Szkolnego Zamojskiego z dnia 13. XI. 1927.*

11 O istnieniu Publicznej Szkoły Powszechnej w Szczepieszynie w okresie międzywojennym dowiadujemy się z zachowanego w zbiorach Tomasza Pańczyka świadectwa Pinkwasa [Pinchasa] Bibla wystawionego z datą 31 stycznia 1923 roku.

12 *Oświata i szkolnictwo* [w:] Słownik historii Polski, red. T. Lępkowski, Warszawa 1969, s. 723.

13 APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Pismo Rywki Prefitkier do Inspektora Szkolnego w Zamościu z dnia 30. I. 1928 r.*

14 APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Pismo Rywki Prefitkier do Inspektora Szkolnego w Zamościu z dnia 27. XI. 1928.*

3.

Na stanowisku kierownika szkoły Rywka Prefitkier pozostawała w latach 1927 - 1928, w piśmie z dnia 28 września 1929 roku skierowanym przez J. Szpryngiera do Inspektora Szkolnego w Zamościu czytamy: *Niniejszym proszę o zatwierdzenie p. Gitlę Flamównę na stanowisko kierowniczkę - nauczycielki naszej szkoły im. Wł. Medema w Szczepieszynie.*¹⁵

Pismo skierowane przez J. Szpryngiera do Inspektora Szkolnego w Zamościu było tylko rutynową czynnością, bowiem swoje obowiązki kierowniczkę Gitlę Flamówna pełniła już od lipca 1929 roku - jej nazwisko pod datą 12 lipca figuruje na sporządzonym przez Ch. Barenbaum *Sprawozdaniu z roku szkolnego 1928/29*, z którego dowiadujemy się o realizacji przeznaczonego do nauki materiału w klasie pierwszej za okres jesienno - zimowy i wiosenno - letni. Głównym przedmiotem lekcji były pogadanki tematyczne - uczniowie poznawali kolejną literę alfabetu żydowskiego (jidysz) i wokół tej literki skupiona była ich cała uwaga poprzez wspomniane wcześniej pogadanki, omawianie tematycznie związanych z literką obrazków, układanie prostych wyrazów z poznaną literą w roli głównej - *Głównym przedmiotem pracy nauczycielki z dziećmi są pogadanki na tematy związane z najbliższym otoczeniem dziecka oraz ćwiczenia przygotowawcze do pisania. Po pierwszym roku nauki dzieci oddziału pierwszego nabrały pewnej wprawy w czytaniu języka żydowskiego i układaniu krótkich i prostych zdań w formie niewymuszonej odpowiedzi. Czytają wolno, lecz wyraźnie nie zatrzymując się na zgłoskach, piszą wyraźnie, wolno, czysto łatwe zdania.*

*Rachunki z geometrią, rysunki, roboty ręczne, gimnastyka według programu szkoły powszechnej.*¹⁶

Tygodniowy rozkład zajęć w roku szkolnym 1929/30 w klasie pierwszej przedstawiał się następująco:

nazwa przedmiotu	tygodniowa ilość godzin	nauczyciel prowadzący
język żydowski i ćwiczenia językowe	12	Basja Kamieniecka
rachunki	4	Basja Kamieniecka
rysunki i roboty ręczne	3	Basja Kamieniecka
gry i zabawy	3	Basja Kamieniecka

Zajęcia odbywały się od niedzieli do piątku, łącznie 22 godziny tygodniowo.

W klasie drugiej uczono:

nazwa przedmiotu	ilość godzin tygodniowo	nauczyciel prowadzący
język polski	6	Gitla Flamówna
język żydowski	6	Basja Kamieniecka
arytmetyka	4	Basja Kamieniecka
rysunki	2	Basja Kamieniecka
roboty ręczne	2	Basja Kamieniecka
przyroda	2	Gitla Flamówna
śpiew	2	Gitla Flamówna

15 Tamże, *Pismo J. Szpryngiera do Inspektora Szkolnego w Zamościu z dn. 28. IX. 1929.*

16 Tamże, *Sprawozdanie z roku szkolnego 1928/29.*

Razem 24 godziny tygodniowo.

W klasie trzeciej zajęcia odbywały się w przeciągu 28 godzin tygodniowo:

nazwa przedmiotu	ilość godzin tygodniowo	nauczyciel prowadzący
język polski i pogawędki historyczne	6	Gitla Flamówna
j. żydowski	5	Basja Kamieniecka
arytmetyka	4	Basja Kamieniecka
historia	2	Basja Kamieniecka
roboty i rysunki	3	Basja Kamieniecka
język hebrajski	2	Basja Kamieniecka
przyroda	2	Gitla Flamówna
geografia	2	Gitla Flamówna
śpiew	2	Gitla Flamówna ¹⁷

Tygodniowy plan lekcji całej szkoły przedstawiał się następująco:

klasa	godz.	niedziela	poniedziałek	wtorek	środa	czwartek	piątek
	8 -9	j. żydowski	j. żydowski	j. żydowski	j. żydowski	j. żydowski	j. żydowski
I	9 - 10	rachunki	pogadanki	pogadanki	pogadanki	rachunki	rachunki
	10 - 11	gry i zabawy	śpiew	roboty	roboty	ćwicz. językowe	—
	11 - 12	pogadanki	rysunki i roboty	śpiew	śpiew	gry i zabawy	—
II	8 - 9	j. żydowski	j. żydowski	j. żydowski	j. żydowski	j. żydowski	j. polski
	9 - 10	j. polski	j. polski	j. polski	j. polski	j. polski	j. żydowski
	10 - 11	roboty ręczne	arytmetyka	roboty	przyroda	arytmetyka	rysunki
	11 - 12	rysunki	j. polski	arytmetyka	arytmetyka	śpiew	przyroda
III	12 - 13	j. żydowski	j. polski	j. żydowski	j. polski	historia	j. polski, pogadanki historyczne
	13 - 14	arytmetyka	geografia	roboty	śpiew	arytmetyka	geografia
	14 - 15	rysunki	j. hebrajski	j. polski	j. żydowski	j. hebrajski	historia
	15 - 16	j. polski	j. żydowski	przyroda	arytmetyka	j. polski, pogadanki historyczne	j. żydowski
	16 - 17	śpiew	arytmetyka	—	rysunki	pogadanki historyczne	—
						przyroda ¹⁸	

17 APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Szczegółowa ilość godzin w każdej klasie, każdego przedmiotu.*

18 APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Podział godzin.*

Gitla Flamówna ukończyła siedem klas gimnazjum, na co posiada dowody - pisał do Inspektora Szkolnego Zamojskiego I. Gał - Odbyła praktykę nauczycielską w Łosicach pow. Siedlce w szkole państwowej powszechnej 2 lata, w Białymstoku w szkole żydowskiej prywatnej powszechnej przy Zjednoczeniu Szkół Żydowskich 5 lat, w Michałowie, pow. Białystok 1 rok, w Różanie Grodzieńskiej 1 rok, powyższe szkoły również przy Zjednoczeniu Szkół Żydowskich. Razem była nauczycielka przez 9 lat. Była kierowniczką szkoły w Michałowie pow. Białystok.

Nauczycielka Basja Kamieniecka, absolwentka Żydowskiego Seminarium im. Medema w Wilnie. papiery Gitli Flamówny znajdują się w Inspektoracie w Różanie Grodzieńskiej, zaś papiery Basji Kamienieckiej załączamy.¹⁹

4.

W roku szkolnym 1929/30 zatrudniono nowych nauczycieli, byli to:

Josef Goldfarb - urodzony 20 stycznia 1906 roku w Przedborzu. Ukończył Prywatne Żydowskie Koedukacyjne Seminarium Nauczycielskie w Wilnie, 18 czerwca 1930 roku otrzymał Świadectwo Egzaminu Końcowego wydane przez Państwową Komisję Egzaminacyjną w Wilnie nr. 78.

Estera Liberman - urodzona 27 lipca 1909 roku w Nowo - Wilejce, ukończyła Prywatne Żydowskie Koedukacyjne Seminarium Nauczycielskie w Wilnie, Świadectwo Egzaminu Końcowego wydane przez Państwową Komisję Egzaminacyjną w Wilnie nr. 80 otrzymała dnia 18 czerwca 1930 roku.

Szejna Lejbikier - urodzony/urodzona? (w zachowanej dokumentacji zapisano skrótem: ur., zatem nie wiadomo czy to imię żeńskie czy męskie) w 1908 roku w Ostrowie Mazowieckim ukończył/ukończyła? Prywatne Żydowskie Koedukacyjne Seminarium Nauczycielskie w Wilnie, Świadectwo Egzaminu Końcowego wydane przez Państwową Komisję Egzaminacyjną w Wilnie nr. 84 otrzymał/otrzymała? dnia 18 czerwca 1930 roku.²⁰

Do roku 1929 w szkole funkcjonowały dwie klasy, w roku szkolnym 1929/30 otwarto klasę trzecią, szkoła uzyskała status siedmioklasowej, stąd większa ilość zatrudnionych nauczycieli, łącznie z Gitłą Flamówną pełniącą obowiązki kierowniczką było ich czworo.

Pełniący obowiązki przewodniczącego Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Szczebrzeszynie Szyja Waks 27 maja 190 roku przygotował dla Inspektora szkolnego Zamojskiego *Dane o organizacji szkoły*, z których wynikało, że:

- szkoła prowadzona była wg. programu siedmioklasowej szkoły powszechnej opracowanego przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
- obowiązki kierownika pełniła Gitla Flamówna
- skład Rady Pedagogicznej stanowili: kierownik, nauczycielka, przedstawiciel Zarządu Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Szczebrzeszynie, przedstawiciel rodziców

Przy szkole funkcjonowała podręczna biblioteka dla nauczycieli i biblioteka dla dzieci. Placówka utrzymywała się z czesnego opłacanego przez rodziców, subsydiów: Zarządu Głównego Zjednoczenia, Magistratu m. Szczebrzeszyna, z Ameryki, składek członkowskich, przedstawień artystycznych i innych.

¹⁹ APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Skład personelu nauczycielskiego*.

²⁰ APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Wykaz nauczycieli pracujących w 7 - io klasowej Prywatnej Żydowskiej szkole Ludowej im. W. Medema w Szczebrzeszynie*.

Budżet na rok szkolny 1929/1930 sporządzony we wrześniu 1929 roku

nr	dochód	suma	nr	rozchód	suma
1	czesne uczniów	500	1	gaże nauczycieli	3000
2	składka członkowska	500	2	Kasa Chorych	170
3	subwencja z Magistratu	500	3	lokal	800
4	subwencja z Ameryki	793	4	opał i światło	320
5	subwencja z Zarządu Głównego	300	5	remont	150
6	z przedstawień, odczytów, koncertów	1050	6	obsługa	150
7	z kwesty , loterii fantowej	340	7	pomoce szkolne	100
8	różne	50	9	różne	189
	razem	4979		razem	4979

W omawianym Zespole Akt (*Archiwum Państwowe w Zamościu, Inspektorat Szkolny w Zamościu "Zjednoczenie Szkół Żydowskich" w Szczepieszynie 1927 - 1935, Teczka akt z chederu religijnego Szlomy Flindera w Szczepieszynie ul. Kościelna 6, sygn 511*) znajduje się także imienny spis dzieci z klasy I a, II i III sporządzony w dniu 28 września 1929 roku.

Spis imienny dzieci, klasa I "a" (brak daty sporządzenia listy, prawdopodobnie jest to rok 1929)

nr	imię i nazwisko	wiek	nr	imię i nazwisko	wiek
1.	Mordko Baglajbter	8	35.	Chaja Szer	8
2.	Rywa Baglajbter	8	36.	Boruch Lejzer Szpryngier	7
3.	Josef Buchbinder	8	37.	Frejda Szpryngier	7
4.	( ) Beitszer	7	38.	Hersz Gecel Lerner	7
5.	Hudes Beitszer	7	39.	Rachela Ita Buchbinder	7
6.	Szama Błaj	7	40.	Hersz Szpryngier	7
7.	( ) Greber	7	41.	Ester Cukier	7
8.	Motek Germanowicz	7	42.	Hersz Lerner	
9.	Hinda Grynberg	7	43.	Mordko Cyberman	8
10.	( ) Goldman	8	44.	Michal Kejtel	
11.		7	45.	Estera Adler	
12.	Mirjam Halpern	8			
13.	Hana Halpern	8			
14.	Abram Waks	6			
15.	Etla Weinryb	6			
16.	Chana Weis	7			
17.	Rachela Zylbring	6			
18.	Szyfra Zeidel	7			

19.	Etla Landau	8		
20.	Freida Landau	7		
21.	Beila Laugburt	7		
22.	Josef Libel	8		
23.	Nochum Tuchsneider	8		
24.	Szloma Mine	7		
25.	Zanwł Mermelsztejn	7		
26.	Chana Łaja Meiner	7		
27.	Mala Neider	7		
28.	Rachela Nudel	6		
29.	Jakub Forst	8		
30.	Leja Kokler	7		
31.	Rywa Ryder	7		
32.	Berko Rozenberg	7		
33.	Sara Sztankeler	7		
34.	Etla Szer	8		

Spis imienny dzieci, klasa II - III (sporządzony 29 września 1929 roku)

nr	klasa II	wiek	nr	klasa III	wiek
	imię i nazwisko			imię i nazwisko	
1.	( ) Rajber	7	1.	Szajndla Akerflug	9
2.	Bajla Rywa ( )	8	2.	Frejda Tenenbaum	8
3.	Hudes Bajczer	8	3.	Chana Zamler	
4.	Chana Beglajpter	8	4.	Marja Akerflug	9
5.	Szajndla Zajdel	8	5.	Chana Grynszpan	8
6.	Ruchla Kalfeld	9	6.	Doba Ungier	11
7.	Mindla Szyjewicz		7.	Lejb Kajtl	10
8.	Mindla Szych	8	8.	Abram Warman	9
9.	Mordka Hersz Błaj	8	9.	Chaim Wolf	8
10.	Jankiel Firer	9	10.		
11.	Aron Jankiel Szer	11	11.	Moszek Firer	9
12.	Hersz Majer Henigman	7	12.	Gołda ( )	9
13.	Ariel Lejzor Fass	8	13.	Zelman Cyberman	11
14.	Zysa Aperflug	8	14.	Lejbisz Zajdel	10
15.	Abram Szpringier	9	15.		11
16.	Nuchim ( )	7	16.	Mordka Rajber	9
17.	Chaja Bajla Bajczer	9	17.		10

18.	Rubin Feder	8	18.		9
19.	Chaim Graber	8	19.	Jankiel Icek Treger	10
20.	Szymon Treger	7	20.	Moszek ( )	
21.	Szaja Miener	7	21.	Chaja Szpryngier	10
22.	Mordek Tulkop	8	22.	Szulim Buchbinder	9
23.	Mojżesz Forst	7			

W *Book of Memory to the Jewish Community of Shebreshin (Księżce Pamięci Gminy Żydowskiej w Szczebrzeszynie)*, Kiryat Yam 1984, s. 475 - 495 zamieszczona została imienna lista Żydów szczebrzeskich, którzy zginęli podczas okupacji, znajdują się na niej także nazwiska uczniów szkoły żydowskiej:

Szajndla Akerflug (s. 474), Chaja Bajla Bajczer, Hudes Bajczer (s. 474), Szloma Minc (s.485), Szpringer Chaja (s.495), Szajndel Zajdel (s. 481), Feder Rubin (s. 488), Firer Moszko (s.487), Szyfra Zeidel (s.481), Hinda Grynberg (478), Abraham Icek Waks (s. 480), Chaja Etel Szer (494), Kejtel Michal (s. 490), a także nazwiska osób, które zginęły wraz z rodzinami, niewykluczone, że wśród członków tych rodzin byli również uczniowie szkoły:

imię i nazwisko ucznia	kto zginął z rodziny o tym nazwisku
Zysa Aperflug	z Aperflugów wraz z rodziną zginął: Aperflug Szami oraz Aperflug Hersz
Abram Szpringer	ze Szpringerów wraz z rodzinami zginęli: Becel, Berl, Symeon, Lejb, Hersz, Frejda, Boruch Lejb
Jankiel Icek Treger Szymon Treger	z Tregerów zginął Jehosze z rodziną
Aron Jankiel Szer Chaja Szer	z Szerów wraz z rodzinami zginęli: Aron, Szmuel, Iser, Dodcze,
Marja Akerflug	z Akerflugów wraz z rodzinami zginęli: Zysa, Mosze, Hersz, Szami,
Ester Cukier	z Cukierów wraz z rodzinami zginęli: Awraham, Icchak, Icze - Meir, Josef, Hersz, Jehosze, Meir
Chana Beglajbter	z Beglajpterów wraz z rodzinami zginęli: Meir, Icchak, Daniel, Zisze, Jakow, Awraham, Hersz, Natan
Abram Warman	z Warmanów wraz z rodzinami zginęli: Josef, Lea, Israel oraz Rebeka
Motek Germanowicz	z Germanowiczów wraz z rodzinami zginęli: Israel, Josef,
Josef Libel	zginęła Libel Perl z rodziną
Mermelsztejn Zanwł	zginął Mermelsztejn Dod z rodziną
Mala Neider	z Neiderów wraz z rodzinami zginęli: Szmuel, Mosze, Itcze
Rachel Nadel	zginęła Nadel Mala z rodziną
Chana Weis	zginęła Etel Weis z rodziną
Frejda Tenenboim	z Tenenboimów wraz z rodzinami zginęli: Mordechaj, Israel
( ) Goldman	zginął Goldman Mosze z rodziną
Berko Rozenberg	zginął Jehosze Rozenberg z rodziną

Rywka Ryder	z Ryderów wraz z rodzinami zginęli: Perl, Bronia
Hersz Lerner	z Lernów wraz z rodzinami zginęli: Chaja , Moszko, Szloma, Gitla

Szkoła mieściła się (o czym wspomniano wcześniej) przy ulicy Zwierzynieckiej 2, posiadała 2 sale lekcyjne oraz salę gimnastyczną. Koncesjonariuszem szkoły było Zjednoczenie Szkół Żydowskich oddział w Szczebrzeszynie. W roku szkolnym 1930/31 do szkoły uczęszczało:

klasa I - 48 uczniów

klasa II - 24

klasa III - 24,

klasa IV - 18²¹

Tak pokrótce przedstawiają się dzieje Prywatnej Żydowskiej Szkoły Ludowej im. Włodzimierza Medema w Szczebrzeszynie w świetle zachowanych dokumentów z lat 1927 - 1931.

---

21 APZ, Inspektorat Szkolny w Zamościu..., dz. cyt., *Zjednoczenie Szkół Żydowskich w Szczebrzeszynie, Pismo do Inspektora Szkolnego Zamojskiego z dnia 25 września 1930 r.*